

VLAAMSE HOGESCHOOLCOMMISSIES (z. ook Strijd der Stelsels en Onderwijs en V.B. : Hoger Onderwijs : Gent).

1. COMMISSIE-J. MAC LEOD, 1896-1907 (COMMISSIE GELAST MET HET ONDERZOEKEN VAN DE WENSCHELIJKHEID VAN HET INRICHTEN EENER NEDERLANDSCHE HOOGESCHOOL IN VLAAMSCH-BELGIE).

Op het XXIIIste Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres (augustus 1896) stelde Pol de Mont de oprichting van een commissie voor die het vraagstuk van de vernederlandsing van het hoger onderwijs zou onderzoeken. Dertien personen traden tot de Hoogeschoolcommissie toe. Max Rooses werd voorzitter, Julius Obrie ondervoorzitter, Julius Mac Leod verslaggever en Pol de Mont en Léonce du Castillon secretarissen. Paul Fredericq en Jozef Vercoullie hadden het lidmaatschap geweigerd. Op 30 mei 1897 bracht Mac Leod verslag uit. De Commissie was voorstander van de trapsgewijze vernederlandsing van de vier faculteiten der Gentse universiteit. De professoren die reeds aangesteld waren, zouden, indien ze dat wensten, in het Nederlands mogen doceren. Voor de nieuw te benoemen hoogleraren zou het gebruik van de taal verplicht zijn. De technische scholen (nl. de Génie Civil en de Arts et Manufactures) bleven buiten beschouwing. Ook met de propaganda voor een Nederlandse universiteit werd begonnen, vooral door de studentencommissie, opgericht door de Rodenbachvrienden en 't Zal wel Gaan. Aan die gunstige evolutie kwam een eind door het optreden van Julius de Vigne, die het stelsel-Mac Leod in een artikel in

Het Volksbelang van 2 december 1899 verwierp. Ook Jan van Rijswijk, lid der Commissie, meende dat dit voorstel geen kans maakte. Maar de verdedigers van een zekere tweetaligheid der universiteit waren Vercoullie en vooral Fredericq. De strijd tussen beide richtingen, de zgn. Strijd der Stelsels werd vooral in 't Zal wel Gaan en het Algemeen Nederlands Verbond (ANV) uitgevochten. Dit betekende tevens de ondergang van de Commissie : de laatste vergadering vond plaats op 16 juni 1901. In 1903 meende Mac Leod zijn tegenstanders verslagen te hebben. Maar toen traden de voorstanders der radicale oplossingen, Lodewijk Dosfel, Reimond Speleers, Marten Rudelsheim en vooral Lodewijk de Raet naar voren.

2. COMMISSIE-DE RAET (1907-'14) (VLAAMSCHE HOOGESCHOOLCOMMISSIE).

In maart 1907 stelden M. Rudelsheim, L. de Raet en Max Rooses op de vergadering van het ANV (groep België) de oprichting van een nieuwe commissie voor die de verschillende stelsels zou onderzoeken om aldus tot eendracht te komen. Rooses werd opnieuw voorzitter, Flor Heuvelmans ondervoorzitter, De Raet verslaggever en Hippoliet Meert en M. Rudelsheim secretarissen. Vijf leden der eerste Commissie, onder wie Mac Leod, weigerden toe te treden. Toch groeide het ledenaantal voortdurend. Zo ondertekenden 53 leden het verslag. Met het tweede deel van het verslag kwam De Raet 12 april 1908 klaar. Het besprak de vernederlandsing van de Gentse universiteit. Aan de basis lagen de ideeën van De Raet en Speleers. Na een overgangperiode van zes jaren zou de vernederlandsing per studiejaar en faculteit geschieden. Na zes jaren zou de universiteit vernederlandsst zijn. In dit plan waren nu ook de technische scholen begrepen. Het eerste deel van het verslag onderzocht de noodzakelijkheid van een Vlaamse universiteit. Naast De Raet leverden ook Caesar de Bruyker, Frits Sano, L. Dosfel en M. Rudelsheim een bijdrage. In april 1909 werd het volledig verslag bekendgemaakt. Nu kon men met de propaganda beginnen. Er werd een Hoogeschoolfonds gesticht en in vele steden werden sub-commissies opgericht die de actie plaatselijk organiseerden. Talrijke gemeenteraden namen een motie aan ten gunste van de vernederlandsing. Sinds 1911 was het maandblad De Vlaamsche Hoogeschool de spreekbuis van de Commissie. Bekend bleef het optreden der „Drie Kraaiende Hanen” : Camille Huysmans (socialist), Frans van Cauwelaert (katholiek) en Louis Franck (liberaal). Als resultaat van de actie dienden op 24 maart 1911 vertegenwoordigers der drie politieke partijen een wetsvoorstel tot vernederlandsing der Gentse universiteit in. Na het verbod van de Hoogeschooldag in juli 1913 werd de actie, die sinds de verkiezingen van 1912 verslapt was, opnieuw opgevoerd. Ook op het parlementaire vlak boekten de flaminganten een succes. In maart 1914 werd het wetsvoorstel door 4 van de 6 afdelingen van de Kamer aangenomen, terwijl ook de regering naar een oplossing zocht. Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog belette een voor Vlaanderen gunstige beslissing.

3. COMMISSIE VAN 1919 (KOMMISSIE TER VERVLAAMSCHING DER GENTSCHE HOOGESCHOOL).

Onmiddellijk na de Eerste Wereldoorlog werd het vraagstuk van de vernederlandsing der Gentse uni-

versiteit opnieuw belangrijk. De vroegere Hoogeschoolcommissie, waarvan een aantal leden zich tijdens de oorlog gecompromitteerd hadden, werd op initiatief van Alfons van de Perre op het Vlaamsch Natuur- en Geneeskundig Congres in december 1919 heropgericht. Ook werd een voorlopig bestuur aangesteld met Van de Perre als voorzitter en Philip van Isacker, Edmond Doms en Nico Gunzburg als secretarissen. In 1920 werd de nieuwe Commissie definitief vastgesteld. Ze bestond uit 57 leden. Voorzitters waren Van de Perre en August Vermeulen, ondervoorzitters Frans Daels, Alberic Deswarte en Jozef Vercoullie, Nico Gunzburg was secretaris. Eind 1921 verspreidde de Commissie een brochure: *Waarom moet de Gentsche Hoogeschool vervlaamscht worden?* Dit geschrift was volledig op het vooroorlogse voorstel gebaseerd. Ook in het parlement werd het probleem opnieuw behandeld. Op 21 maart 1921 werd een regeringsontwerp ingediend. Het raakte echter niet aan de bestaande Franstalige universiteit. Ook andere voorstellen kwamen ter tafel. Van nationalistische zijde werd de Hoogeschoolcommissie inertie verweten. Naar aanleiding van het voorstel-Meysmans, dat te Antwerpen een Vlaamse universiteit wilde oprichten, legde Van de Perre in *De Standaard* van 15 april 1922 een verklaring af. De Vlaamsgezinde studenten van Gent beschuldigden hem van verraad aan het oude principe „Gent of niets”. Als gevolg daarvan nam Van de Perre nog diezelfde maand ontslag als voorzitter. Hij werd vervangen door Frans Daels. Inmiddels was minister Pierre Nolf met zijn compromis voor de dag gekomen. De Commissie, die zichzelf als een studiecommissie beschouwde, kwam begin 1923 met een oproep tot stichting van een Algemeen Aktiekomitee, dat onder leiding van de Hoogeschoolcommissie de strijd op een doelmatiger wijze zou voeren. Dit orgaan hield echter slechts twee vergaderingen. Belangrijker was het in juni 1923 door het Algemeen Vlaamsch Hoogstudentenverbond opgerichte Aktiekomitee ter vervlaamsching. Niettegenstaande de plakkatenoerlog en de betogingen werd het ontwerp van Nolf op 31 juli 1923 aangenomen. De Hoogeschoolcommissie heeft zich van die nederlaag niet kunnen herstellen en liet daarna nog maar weinig van zich horen.

4. COMMISSIE VAN 1929 (COMMISSIE VOOR HOOGER ONDERWIJS IN VLAANDEREN).

In 1929 vroeg het bestuur van het Algemeen Vlaamsch Hoogstudentenverbond aan Jozef Goossenaerts om een nieuwe actie voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit op gang te brengen. In de tweede helft van 1929 zond Goossenaerts een rondzendbrief aan verscheidene vooraanstaande Vlamingen. Hierin opteerde hij voor een nieuwe commissie. Haar terrein van actie zou echter uitgebreid worden tot alle vormen van hoger onderwijs, ook het niet-universitaire, in Vlaanderen en niet meer uitsluitend tot de vernederlandsing van Gent beperkt worden. Op 20 oktober 1929 ging men te Brussel over tot de oprichting van de nieuwe commissie. Ze bestond uit een Centraal Bestuur en gewone leden uit wie een aantal subcommissies, evenals een Comité voor Actie, gevormd werden. Het Centraal Bestuur bestond uit F. Daels en J. Vercoullie (voorzitters), H. Jozef van de Wijer, Carlo de Jans en Op de Beeck (ondervoorzitters), en Amaat Burssens en Tony Herbert (secretarissen).

Burssens was tevens belast met het studiewerk en Herbert met de propaganda. Begin 1930 telde de Commissie reeds 61 leden. Wel werd rekening gehouden met kritiek van Goossenaerts op de activiteiten der oude Hoogeschoolcommissie : geen enkel persoon met een politiek mandaat werd toegelaten. Van de leden der oude Commissie waren slechts zeer weinig personen tot de nieuwe Commissie toegetreden. Wel poogde men een maandblad uit te geven : *Ons Hooger Onderwijs*, waarvan slechts enkele nummers verschenen. De Commissie heeft zich hoofdzakelijk met studiewerk beziggehouden. Zo ijverde ze voor een Vlaams hoger diegeneeskundig onderwijs als vijfde faculteit aan de in 1930 vernederlandste universiteit te Gent. Tevens was ze lid van de Commissie voor Vlaamsch Diergeneeskundig Onderwijs.

LITERATUUR : P. Fredericq, *Schets eener geschiedenis der Vlaamsche Beweging*, III (1909); - P. Daels, *Voor mijn volk in nood*, II (1923); - M. Basse, *De Vlaamsche Beweging van 1905 tot 1930*, 2 dln. (1930-'33); - H.J. Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte*, IV (1965); - H.J. Elias, *Vijfentwintig jaar Vlaamse Beweging 1914-1939*, II-III (1969); - A.W. Willemsen, *Het Vlaams-nationalisme. De geschiedenis van de jaren 1914-1940* (1969, tweede uitgave); - J. van Eycken, *De rol der Vlaamse Hogeschoolcommissies* (licentiaatsverhandeling Rijksuniv. Gent, 1971); - Th. Luykx, *Dr. A. van de Perre en zijn tijd* (1972).

JOCELYN VAN EYCKEN en PIETER VAN HEES